

מאות שנה במצרים. כצפור שהוא ביד הצייד כמו שזכרנו למעלה. עד שלא היה נחשב מציאות ישראל בעיני מצרים. שגורו על בניהם אבדון וחיהן מררו. ואיך נמצא דבר זה אשר הם ראויים להיות חזקי מציאות בעולם והם עיקר מציאות העולם וזולתו לאין ותהו נחשבו יהיו הם מציאות יותר וגוברים על עיקר מציאות העולם. ומפני כי שורש זה שנגזר על זרעו של אברהם הוא נזכר בפרשת ברית בין הבתרים. יש לנו לעיין ולעמוד על ענין הפרשה:

ובמדרש ב"ר (פ' מ"ד) אחר הדברים וגו'. ר' לוי אמר תרתי ורבנן אמרו חדא ר' לוי אמר לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואמר תאמר האוכלוסין שהרגתי היה בהן צדיק אחד או ירא שמים א'. משל למה הדבר דומה לאחד שהיה עזב נטלן לפני פרדיסות של מלך ראה חבילות של קוצים נטלן והציץ המלך והתחיל מטמר מפניו אמר ליה למה אתה מטמר פועלים הייתי צריך שיכשכשו עכשיו שכשכשת בא וטול שכרך כך אמר ליה הקדוש ברוך הוא לאברהם אותן האוכלוסין שהרגת קוצין כסוחים היו היינו דכתיב והיו עמים משרפות סיד קוצים כסוחים. ר' לוי אמר אוחרי לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד שמא תאמר המלכים שהרגתי מתכנסים ועושים עמי מלחמה אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תירא אנכי מגן לך מה המגן הזה אפילו כל החרבות באות עליו עומד כנגדו אף אם כל האומות מתכנסים עליך ובאים עליך אני נלחם כנגדם. ורבנן אמרו לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ירדתי לכבשן האש ונצלתי לרעבון ונצלתי ועשיתי מלחמה עם המלכים ונצלתי שמא תאמר קבלתי שכרי בעולם הזה ואין לי כלום בעולם הבא אמר הקדוש ברוך הוא אל תירא אנכי מגן לך. מגן עשיתי עמך בעולם הזה אבל שכרך מתוקן לעולם הבא כמו דאת אמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך ע"כ:

במדרש הזה בא ליישב לשון אחר הדברים. דלמה תלה נבואה זאת במלחמת המלכים. ואמר ר' לוי בפני הראשון. כי אברהם היה ירא מפני המלחמה הגדולה שעשה ושמא נגר

רצון הקדוש ברוך הוא. שהיו במ צדיקים או אנשים אשר הם ראויים שלא להיות נהרגים. והשיב הקדוש ברוך הוא. כי אין לך עונש בהריגת המלכים האלה. והוסיף לומר שכרך הרבה מאוד. וביאור ענין זה. כי שכרו הרבה מאוד לעתיד שכל דרכיו פונים אל הצלחה. כי יש אדם צדיק אשר כל מעשיו הולכים אל השלימות אף אם לא כיון. והפך זה באדם הרשע נאמר עליו (ישעי' ו') השמן לב העם הזה ואוניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובלבבו יבין ושב ורפא לו. הנה הקדוש ברוך הוא מעלים ממנו דרכי החיים שילך לאבוד. כמו שנעשה לפרעה ולשאר רשעים בדומה לזה. ולפיכך אמר אל תירא אנכי מגן לך שכרך הרבה מאוד. כי אלו מלכים דבוקים בענין רע מאד. כי אלו ארבעה מלכים אשר לקחו את לוט לא היה כוונתם רק על אברהם. ולפיכך כתב ויהי. כי כל מקום שכתוב ויהי אינו אלא לשון ווי. שהיו נזקקין לאברהם ללחום עמו כדאיתא בב"ר פרשת לך לך (פ' מ"ב) נמצא כי המלחמה היתה לבער אלו הרשעים המתנגדים למציאות העולם. והיו המלכים הארבעה נוצחים את החמשה. ואברהם יחדו של עולם מנצח הארבעה שהם מתנגדים לעיקר העולם. ואלו ארבעה מלכים הם כחות חיצונות. ולפיכך הם ארבע כנגד ארבע צדדים שהם כחות חיצונות. וכנגד זה היו ארבעה מלכים אלו אשר הם כחות חיצונות מתנגדים אל דבר שהוא עיקר ואינו צד. והוא אברהם שהיה יחיד בעולם בענין דבר זה. נמצא כי במה שהרג את המלכים וביער הקוצים מן העולם את אשר היו מתנגדים לעיקר העולם. הם הכחות החיצונות אשר הם מן הצד. ולפיכך נאמר לו שכרך הרבה מאוד. מאחר כי מעשיו בכלל הם הולכים אחר השלימות לבער הכחות שהם קוצים. ועוד דרש רבי לוי בלשון אנכי מגן לך שני דברים. מפני שהיה מפחד על שני דברים. האחד הפחד על החטא. והשני הפחד מן המלחמה. ולפיכך אמר אל תירא אנכי מגן לך שאברהם כמו מגן שלא יקבל שום חרב וכלי זיין. ומעתה

לוי אמר לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ואמר תאמר האוכלוסין שהרגתי היה בהן צדיק אחד או ירא שמים א'. משל למה הדבר דומה לאחד שהיה עזב נטלן לפני פרדיסות של מלך ראה חבילות של קוצים נטלן והציץ המלך והתחיל מטמר מפניו אמר ליה למה אתה מטמר פועלים הייתי צריך שיכשכשו עכשיו שכשכשת בא וטול שכרך כך אמר ליה הקדוש ברוך הוא לאברהם אותן האוכלוסין שהרגת קוצין כסוחים היו היינו דכתיב והיו עמים משרפות סיד קוצים כסוחים. ר' לוי אמר אוחרי לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד שמא תאמר המלכים שהרגתי מתכנסים ועושים עמי מלחמה אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תירא אנכי מגן לך מה המגן הזה אפילו כל החרבות באות עליו עומד כנגדו אף אם כל האומות מתכנסים עליך ובאים עליך אני נלחם כנגדם. ורבנן אמרו לפי שהיה אבינו אברהם מתפחד ירדתי לכבשן האש ונצלתי לרעבון ונצלתי ועשיתי מלחמה עם המלכים ונצלתי שמא תאמר קבלתי שכרי בעולם הזה ואין לי כלום בעולם הבא אמר הקדוש ברוך הוא אל תירא אנכי מגן לך. מגן עשיתי עמך בעולם הזה אבל שכרך מתוקן לעולם הבא כמו דאת אמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך ע"כ:

במדרש הזה בא ליישב לשון אחר הדברים. דלמה תלה נבואה זאת במלחמת המלכים. ואמר ר' לוי בפני הראשון. כי אברהם היה ירא מפני המלחמה הגדולה שעשה ושמא נגר

שלא היה, רוצה לצאת עד שהקדוש ברוך הוא פטרו, וגמילות חסדים לא היה נמצא כמו באברהם כמו שידוע, ואמר הכתוב (בראשית י"ח) למען יצוה את בניו ואת ביתו לעשות צדקה, והבאת שלום שבין אדם לחבירו שהרי היה אב המון גוים מפני זה הוא מאחד ועושה שלום בין כל הגברים, ועוד אמרו ז"ל (ב"ר פמ"ב) עמק שוה הוא עמק המלך עמק שהשוו כל העולם והמליכו את אברהם למלך, והמלך מעמיד השלום, וכך דרשו (שם פ"ט) אחות לנו קטנה זה אברהם שאחה את כל העולם, בר קפרא אומר כזה שהוא מאחה את הקרע ע"כ, הרי כי אברהם אחה וחבר את כל העולם כמו שמאחה הקרע, וכן תלמוד תורה דכתיב (בראשית כ"ז) עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו', ושני אלפים תורה התחילו מן אברהם כדאיתא בפ"ק דע"ז (דף ט' ע"א), וטעם הדבר שהמשנה עשתה שלשה חלקים, האחד כיבוד אב ואם והוא הטוב והחסד למי שהוא מחויב לו כמו הכיבוד לאביו ולאמו, וגמילות חסד שהוא החסד והטוב אשר הוא עושה לאחרים, ואינו מחויב בדבר כמו כל גמילות חסדים, והחלק השלישי הטוב אשר עושה לבריות והוא אינו חיוב גמור, וגם אינו פטור ממנו, מצד כי שנאוי המחלוקת כלפי השמים, עד שהאדם יש לו להשתדל בענין השלום שלא יהיה מחלוקת בעולם אבל חיוב גמור אינו, הנה כאן שלשה חלקים, האחד הוא הטוב אשר יעשה מצד החיוב הגמור, והשני כנגדו אשר יעשה מצד החסד הגמור והוא גמילות חסדים, והשלישי יש בו קצת מחלק הראשון וקצת מחלק השני הוא הבאת שלום, וכל השלשה הם הטוב אשר הוא עושה לנמצאים, ותלמוד תורה כנגד כלם כי תלמוד תורה מביא אל הכל כי תלמוד מביא לידי מעשה, ועוד בענין אחר עשה מהם שלשה חלקים, החלק האחד החסד אשר הוא שייך לבעלי המעלה, וזה הוא הכבוד אשר שייך לנכבדים ובעלי מעלה מצד אשר הם חשובים, כמו האב והאם, שבערך שלו הם החשובים יותר לפי שהם סבה לו ועלה לו ויש לכבד אותם, והחלק השני החסד מה שהוא שייך אל

הכתוב מחובר אל תירא אברהם מפני המלחמה כי אנכי מגן לך, ומן העונש הרי שכרך הרבה מאוד כמו שהתבאר למעלה, שכל מעשיו יש בהם שכר כל שכן שאין בהם חטא, ורמז במלה הזאת שאמר אנכי מגן לך מדריגת אברהם שהוא מגן, כמו שאנו אומרים עליו מגן אברהם יותר מן שאר אבות, וזה מפני כי אברהם הוא יסוד הראשון לכל, והיסוד הוא הדבר שיותר בחזק ותוקף בעבור שהוא יסוד הבנין ואין מי שיוכל לעקור היסוד, ואין לך יסוד יותר מן אברהם, לכך אמר אנכי מגן לך כי מפני שהוא יסוד אם מתכנסים כל האומות לא יוכלו לעשות לו דבר, כי היה לו ענין אשר ראוי ליסוד, וכן נקרא אברהם בכתוב (ישעי' נ"א) הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, קרא אברהם צור, בשביל שהיה אברהם כמו צור הוזה אשר הוא יסוד חזק שעליו נבנה הכל, ולכך אמר אנכי מגן לך שהוא כמו מגן אשר לא יקבל שום דבר לחזקו ותקפו, וידוע כי הדבר אשר הוא התחלה כמו אברהם בעבור שהוא התחלה אינו מתפעל, שאלו היה מתפעל לא היה הוא ראשון, והדבר אשר הוא פועל בו יותר ראשון, ואברהם ראשון והתחלה ולא לאומה הישראלית בלבד, רק נקרא אב המון גוים שהוא התחלה לכל, ולכך הוא מגן אשר אינו מקבל התפעלות, ובשביל זה הענין נקרא הקדוש ברוך הוא גם כן צור, בעבור שהוא פועל ואינו מקבל התפעלות, אבל רבנו סבירי להו, כי פירוש הכתוב כי אברהם לגודל הצלחתו אשר היה רודף ארבעה מלכים, היה ירא כדרך הצדיקים אשר יראים שלא יהיו אוכלים עולם שלהם בעולם הזה, אמר אל תירא שלא קבלת שכרך, כי הדבר שנעשה עמך בעולם הזה הוא על צד אלו דברים שהאדם אוכל מפירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעה"ב, ולא קבלת שכר בעולם, כי עיקר הדברים אשר האדם אוכל מפירותיהם בעה"ז הם שלשה, גמילות חסדים וכיבוד אב והבאת שלום השנויים במשנה במסכת פאה (פ"א), וגם השנויים בברייתא כולם היו באברהם, כיבוד אב ואם כמו שאמרנו למעלה,